

Mára meghonosodott szóhasználatunkban, hogy ha az anyaországon kívüliekről beszélünk, akkor kisebbségekről és nyugati magyarokról szólunk. Szervezetileg a Magyarok Világszövetsége is más régióként tartja nyilván a Kárpát-medence és a Nyugat-magyarországi. Pedig az igazi válsztóvonal nem ezek között húzódik. Egészen mások a magyar közösségekben és a szétszórva, idegen közegben élők gondoljai, tennivalói. Az előbbieknél vannak magyar iskolái, templomai, cserkészcsapatai, működő szervezetei, ahol magyarságunkat magyarul élhetik meg. A szétszórásban élők gyermekei idegen nyelven sajátítják el ismereteiket, és az otthon beszélt magyar nyelv csak esetlegesen vagy alig tart léppést.

Mégis, amikor a magyarságunkban veszélyeztetettkre gondolunk, elsősorban a Kárpát-medence országaihoz tartozó országokba számolunk, amelyek száma, megkülönböztetés nélkül, hogy azok a Székelyföld, Szilágyság, Bereg vagy Csallóköz magyar többségű tájain élnek, vagy Bánát, Nyitra-vidék, Mezőség idegennyelvű lakossága közé ékelődve. Említhetünk Bukarest, Connecticut, Alberta vagy Dánia magyarjait is. Ritkán jut eszünkbe, hogy nemcsak a két és fél milliónyi nyugati magyar származásúak nemzetehez való tartozása válhat emlékké egy-két generáció múltán, de a Kárpát-medence szörvényai is. Múltán hánysa szemlünk, Nyugaton élő kére, *Borbándi Gyula*, a külfordiek sorsának kiváló ismerője „Mit kellene tenni a nyugati magyaroknak?” című cikkében. „A helyzet aggasztó voltát... jelzi a saját ügyükkel való foglalkozás elhanyagolása is... A kisebbségi sorban élő magyarok szabad nyelvhasználatáért és iskoláiért aggódó, azért szót emelő nyugati magyarok tetlenül nézik és elviselik hogy gyermekeik nem tudnak magyarul és magyar érdeklődésük is fakul.”

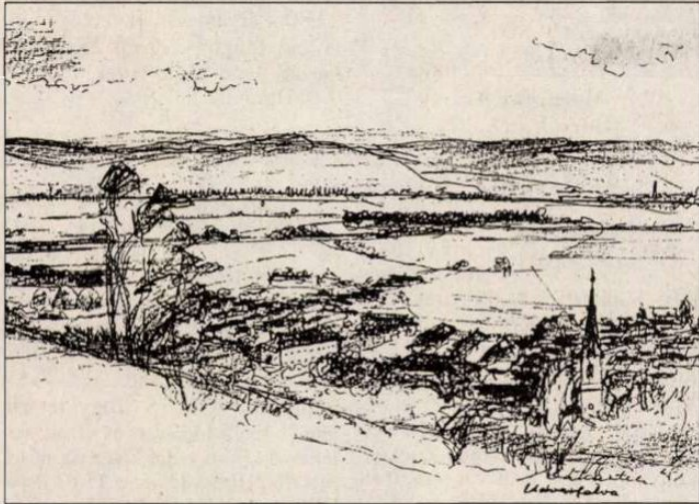
Nagy Károly az anyanyelvi mozgalmáról frott tanulmányában idézi az amerikai magyar iskolák felmérését, amely szerint az 1,6 milliónyi magyar származású

A szerző a Magyarok Világszövetsége, Nyugati Régió elnöke (*New Canaan, Connecticut*)

Milyen jövő vár a szétszórtságban élőkre?

Szívében él a nemzet

amerikainak mindössze 550 gyermeke jár hétvégi magyar iskolába. Csodálkozhatunk-e tehát azon, hogy a magyar származású amerikaiaknak csak 9,35 százaléka jelentette ki az 1990. évi népszámláláskor, hogy otthonában rendszeresen magyarul beszél. A

Vákár Tibor rajza

több százazres nyugat-európai magyarság iskolaköteles gyermekei közül csak 137 fiatal látogatja az egyetlen Kárpát-medencei külvül magyar gimnáziumot a németországi Burg-Kastlban.

Legjobbja a cserkészeknek sikerült a fiatalokat magyar nyelvű közösségekbe megtartani, de összességében ez is csak 50-60 ezer lelket számlál. Ezek leg-többjének magyar nyelvkészsége meg sem közelíti idegen nyelvi tudását. A két és fél millió főre becsült nyugati magyar származásúak számához képest csekély ez a szám. (A Kárpát-medence szörvényairől még csak becsült adataink sincsenek.)

Ahogy „a nagy világon e kívül nincsen számokra hely” érvényét veszítette a magyarság egyharmada számára, úgy a „nyelvben él a nemzet” sem lehet mérvadó többé, ha csak bele nem törődünk abba, hogy a 16 milliós nemzet számottevő részét két generáció alatt elveszítethetjük. A „nyelvi” lapra még akkor sem tehetjük fel a szétszórtság-

ban élők magyarságának megőrzését, ha történetesen meg is tanítjuk gyermekeinket az otthoni „konyhanyelvre”. Sokunk tapasztalataiból mondhatom, hogy a magyarul való írás-olvasás-gondolkodás, a korszerű tudományok birtoklása, a szaknyelv,

Az a törekvés, hogy a szülőházhöz gyakran már csak emlékekben kötődő generációk magyar nemzeti tudata megmaradjon, illetve erősödjön, nem csupán hazafiás álom. Valós nemzeti érdek, hiszen a kettős kultúrában felnövő, kettős lojalitással, más nyelveket anyanyelvi szinten beszélő, más államokban szavazó és így ott politikai tényezőnek számító magyarok hatalmas értéket jelenthetnek az anyaországnak. Ahogy *Németh László* mondta: „A diaszpóra lehet egy nemzet ereje is, ha dolgaikat közvetíti a nagyvilágnak, s a nagyvilágot közvetíti hozzánk.”

Már az anyanyelv ápolását céljával kitűző Anyanyelvi Konferencia első összejövetelén is kifejezte ezt a gondolatot *Bárczi Géza* 1970-ben, ha ez a későbbiekben feledésbe is merült. Többek között erre figyelmeztetett: „Két tényező biztosíthatja a magyarság fennmaradását idegen nyelvterületen. Az egyik a tömeges együttélés, ahol a mindennapi élet magyar környezetben zajlik, a másik a töretlen magyar öntudat.”

kapcsolatokhoz való ragaszkodás sok másod-harmad generációs fiatal eltaszított a közösségi munkától. Velük szemben kötelessége az óhazának is, hogy őket magához kapcsolja. Vonatkozik ez természetesen nemcsak a kivándoroltakra, de minden határon túli magyarral is, akár ők lépték át a határt, akár a határ lépett át rajtuk.

A szörvényben élő magyar közéleti vezetők számára – életkörükből kifolyólag – még tízhusz év áll rendelkezésre, hogy a következő generációt felkészítsék a nyugati és keleti diaszpóra magyar életének irányítására. Ezalatt az anyaországnak is el kell döntenie, hogy fontos-e számára ennek a potenciálisan több millió fős közösségnek a magyarságban való megtartása. Ma gyakran úgy tűnik, hogy a saját gondolai mellett nem marad elég figyelmük a határon kívüli magyar szörvényokra. Ha a jelenlegi sorvasztói helyzet nem változik meg, akkor hamarosan akár el is felejtethetjük, hogy 16 millió magyarországról beszéljünk.

Ismertük a magyarság hármascsaládjának gondolait és törekvéseit is. Az anyaországiak úgy érzik, hogy ők is a „szétszórattatás” állapotában vannak. Alig van Magyarországon szervezet vagy intézmény, amely a magyar nemzeti érdekét képviselheti. A Kárpát-medence határon túli magyar közösségei is azt mondják, hogy ugyanilyen nyomorult helyzetben vannak, de ők még az államhatalmak elnyomása is sújtja. Intézményesített erőszakkal szemben kell megőrizniük nemzeti létüket, számukra a magyarságuk megtartása a tét.

A nyugati világ fizikai szétszórtságában élők nem az erőszak, hanem az olvasztótelegy eróziója veszélyezteteti. Ha nem tudják a következő nemzedékek magyar öntudatát megmenteni és erősíteni, akkor örökre elvesz ez, a világ közvéleményét befolyásolni tudó magyar érték. Nekik nincsenek igazából összefogó intézményeik, pártjaik, érdekképviseleteik. Csopány egyházaik maradványai és most végül és végre a Magyarok Világszövetsége.

Nincs elsőbbség, nincs rangsor a súlyos bajok és azok megoldásának sürgőssége között. Mindenütt tennünk kell a dolgunkat, azt, amit sorsunk és a történelem számunkra kimért.

Papp László

Könyvgyűjtésből indult

Műveltségszolgálat - önzetlenül

Nemcsak napjainkban, hanem immár több mint hét évtizede a határaink kívül rekesztett magyar nemzeti közösségeknek – különösen szörvényben élő csoportjaiknak – egyik legnagyobb gondja az anyanyelvi művelődés, a könyvek és a sajtó hiánya. Ezekben a bajokban igyekszik enyhíteni a Magyar Műveltség Szolgálat, amely főként önzetlenségéből, adományokból előteremtve eddig több mint 12 millió forint értéket juttatott el erdélyi, kárpátaljai, őrvideki, délvidéki szörvényvidékekre. Erről kérdeztük az alapítót, *Tatár József* ügyvezető „szolgálót”.

– Mit takar ez a szokatlan cím?

– A Magyar Műveltség Szolgálatnak nem munkatársai vannak, hanem „szolgálói” a szónak abban az értelmében, amely embertársaink cselekedetekkel való segítségét, szolgálatát jelenti. Ehhez kapcsolódik jelmondatunk, amelyet *Szabó Dezsőtől* kölcsönöztünk: „Minden magyar felelős minden magyarért!” Ez utóbbi gondolat szemmel tartása különösen a határon túli magyarokkal kapcsolatos fontos, hiszen köztudott, hogy a nemzet több mint egyharmada az anyaország határain kívül él. Helyzetüket súlyosbítja, hogy közülük sokszáz ezren szörvényban laknak, kitéve a beolvadás számtalan veszélyének.

– Mikor alakult a szolgáló?

– Előzményei a nyolcvanas évek legvégére nyúlnak vissza, amikor az egyik szomszédom vendége volt dr. *Kovács Elemér* kárpátaljai orvos. Összebarátkoztunk, arról beszélt, hogy Kárpátalja „magyar betűre éhes”. Meghívott Magyarorszára, kint döbentem rá, hogy az ottani nemzetdarab milyen erősen megtartotta magyarságtudatát. Hazaérkezve elindítottam a könyvek gyűjtését, újságban, rádióban hirdetem meg az akciót. Hamarosan több mint tízezer könyvvel indult az első teherautó Nagyszőlőre, Técsőre, Aknaszlatinára, Munkácsra.

– Ekkor döbent rá, a kárpátaljai és a többi határon túli magyar nemzeti közösség fennmaradása attól függ a Kárpát-medenceben, hogy az anyaország miként tudja eljuttatni a szellemi táplálékát hozzájuk.

– Bevallom, hogy igen, és ennek a feladatnak az ellátására alakult meg 1990 május végén a Magyar Műveltség Szolgálat. 1991-ben már közel 70 ezer kötet gyűlt össze elsősorban magánszemélyektől. Diákok tucatjai is jöttek, hátizsákokban hozták a köteteket. Az adományok megfelelő kezekbe juttatása és a célszerű felhasználása érdekében helyi csoportok szervezését kezdtük meg, először Erdélyben. Az elsőt Aradon, a másodikat Brassó mellett Hétfaluban élő csángók alapították meg. A felvidéki Révkörmőben egy pedagógiai, Ungváron egy orvosi szakkönyvtárat alapoztunk meg. Több helyre nem csak könyveket, hanem polcotokat, olvasóasztalokat és katalógusszekrényeket is kellett vinnünk. Aztán egyre tágtítottuk a kört, napjainkban már harminckét csoportunk működik a Kárpát-medencében Erdélytől az Őrvidekig (Burgenland), Kárpátaljától a Délvidékig. Ezek között az összekötő szerepet játszuk.

– Az alakulás utáni harmadik évben már nemcsak könyveket vittünk.

– A legelső parabolaantennát 1992-ben az erdélyi Görgényüvegcsürbe, a Görgényi-havasok lábánál fekvő faluba juttattuk el, ahol szörvényben élnek magyarok. Később még tizenöt helyiségbe vittünk, többek között Dicsőszentmártonba, Felsőbányára, Dévára, Vajdahonyára, Csernakeresztúrra. Majd a történeti Magyarország hajdani legjelentősebb bányavidékére, Rescabányára és Lupényba, a Zsil-folyó völgyébe, ahol még ma is élnek magyarok. Az utóbbi városból tíz általános iskolát paksi családok láttak vendégül a szervezésünkben. Több erdélyi csoportnak számítógépet adtunk, miután fiataljai elvégezték

Tatár József: Közyűléseinken a szörvénymagyarság minden gondja szóba kerül

a kezelői tanfolyamokat. Hasonló módon lett számítógépe a Kijeven élő magyaroknak. A bukaresti Ady Endre Líceumba parabolantennát, videomagnót vittünk, hogy rögzíteni tudjuk a Duna tévé adásait, amelyek az oktatásban felhasználhatók. A magánszemélyeken kívül szerencsére még most is akadnak olyan üzemek, sőt pénzintézetek, amelyek önzetlennül támogatnak bennünket. A határon túl élő testvéreinknek így tudtunk az utóbbi időben küldeni számos színes televíziót, videomagnót, faxkészüléket, másológépet, sőt esetenként gyógyszert, ruhaneműt, sőt élelmiszert is. Az utóbbi a dévai magyar szörvénykollégium ehezdi diákjainak vittük.

– Két éve már, hogy az állami költségvetésből egy fillér támogatást sem kapnak. Hogyan tud pénz nélkül dolgozni a Magyar Műveltség Szolgálat?

– A legolcsóbb megoldással működünk, ugyanis nincs egyetlen fizetett alkalmazottunk, sem ingatlanunk, sőt még irodánk sem. Tulajdonképpen legfőbb segítőtársam, *Szalontainé Kisgyörgy Zsuzsán* az otthonából, illetve a saját lakásából irányítja a szolgálókat. Ekvete egyszer közgyűlést tartunk, ahol néhány óra alatt megelvényedünk a szörvénymagyarság minden gondja-baja, s persze sikerei is. Legtöbb csoportunk szűkebb közösségük követségévé vált, sok helyütt újraindították a művelődési életet, vetélkedőket, népfőiskolákat, hagyományörző együtteseket, kórusokat szerveztek. Egyszóval újjáélesztették a magyarságtudatot. Létreroztuk a Magyar Műveltség Szolgálat Alapítványt, hogy önálló jogi személyként segítse elő az anyagi alapok megteremtését. Arra biztatjuk harminckét csoportunkat, hogy *merjenek és akarjanak vállalkozni*. Úgy érezzük ugyanis – bár tudatosán távol tartjuk magunkat a napi politikától –, hogy ma Magyarországon egyfajta hitvallást jelent a határon túli magyarsággal való törődés.

– Hetvenhét évesen mi ad erőt szolgálóháthoz?

– Tokaj-hegyaljai református családból származom, öseim négy évszázadon át Sárospatakon éltek, onnan rajzoltak ki vidékerek. A szülők házbán azt tanultam: egy embernek nem szabad anélkül lésnie az életét, hogy abból nem adott át világszűkületet, vagyis tudást másoknak. Ma is példaképem apai nagyanyám, *Szilágyi Berta*, aki bizonyíthatóan *Mátyás király* édesanyjának, *Szilágyi Erzsébet*nek az ágából származott. A szobája falán – századfordulós reprodukció felvételeken – ereklyeként őrizte *Zrínyi Miklós*, a hadvezér, *II. Rákóczi Ferenc* és *Kossuth Lajos* arcképet. Tőle kaptam azt az életre szóló indítást, hogy a magyarságot, nemzetemet mindig szolgálnom kell. (görgényi)

TÁJOLÓ

KÉZDIVÁSÁRHELYEN gyűjtést indítottak a városban annak a monumentális méretű emlékműnek a felállítására, amelyet még az idén ősszel felavatnak. Az 1848–1849-es szabadságharcban, valamint az első, illetve a második világháborúban elesett hősök emléktábláit az RMDSZ helyi szervezete kezdeményezte választmányi ülésén. Az előkészítésre emlékműbizottságot hoztak létre.

KÁRPÁTALJA EGYETLEN magyar többségű, mintegy 80 ezer lakosú járásában, a bereg-szásziban a most nyilvánosságra került adatok szerint 1996-ban mindössze 893-an születtek, miközben az elhalálozottak száma 20 százalékkal magasabb, 1102 volt. A járásban tavaly 440 házasságot kötöttek, ugyanakkor 164 válást jegyezték fel. Az egyetlen demográfiai pozitívum, hogy az elmúlt évben a járásban mintegy 200 kivándorlási kérelmet nyújtottak be, többszörösen kevesebbet mint a kilencvenes évek elején. A csökkenés nem a kivándorlási kedv visszaeséséből, hanem elsősorban a magyarországi egzisztenciális lehetőségek beszűküléséből következik. Ez utóbbit alátámasztja, hogy a folyamatosan romló megélhetés miatt Kárpátalján a lakosság egytizede – a becslések szerint mintegy 120 ezer fő, a munkaképes felnőttek 15–20 százaléka – nem a szülőföldjén, hanem a megye területén kívül keresi meg családjának a kenyérrevalót.

CSELEKVÉSI TERVBEN állapodott meg a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége és a Magyar Koalíció oktatási szakértői gárdája. Az egyezmény lényege, hogy helyi szinten idejében tudjanak válaszolni a kétnyelvű bizonyítványok megőrzése elleni állami akciókra, valamint tiltakozni az új oktatási törvény ellen, amely tovább sorvasztja a magyar oktatást. Az egynyelvű bizonyítványok elleni protestálás keretében március 31-ig tovább folytatják az aláírások gyűjtését.

PÁLYÁZATOT HIRDETETT Farkaslakán a polgármesteri hivatal és a faluban született nagy székely fró nevű viselő helyi művelődési egyesület, Tamási Áron (1897–1966) mellszobrának az elkészítésére. Beküldési határidő: április 30. Postacím: Polgármesteri Hivatal, 4168 Farkaslaka 566. szám, Harghita megye. Ugyancsak az előbbi két intézmény az fró születésének 100. évfordulója tiszteletére egy irodalmi pályázatot is meghirdetett általános iskolai tanulóknak, valamint felnőttek számára. A pályázók két téma között választhatnak: 100 éve él Tamási Áron, Találkozás Tamási Áronnal. Az iskolásoknak és a felnőtteknek különírtakat adnak ki, amelyeket a szeptember 19. és 21. közötti emléknépenyven osztanak ki. Ez utóbbi pályázat beküldési határideje: augusztus 30.

EGYHÁZI SZERTARTÁSOK nyelvhasználatáról készül széles körű felmérés Szlovákiában, a magyarok és szlovákok által egyenesen lakott területeken – jelentette be a pozsonyi kulturális minisztérium. A felmérés – mint köztörték – több fokozatban és változatban formálódik ki, de egy előzetes jelentés már elkészült. Ebből a tárca vezetői megtudhatták, hogy a vegyes lakosságú vidékeken a magyar nemzeti közösséghez tartozó vallásos emberek következetesen érvényesítik jogaikat az egyházi szertartásokat illetően, ugyanez azonban nem mondható el a szlovák ajkú hívőkről. A kulturális minisztérium illetékesei szerint a tárca nem avatkozik be az egyházak belső életébe, de a helyzet javítása érdekében – természetesen az államnyelv javára – adhat tanácsokat. Ez utóbbit egyébként eddig is folyamatosan megtette.

Az oldalt szerkesztő: Botlik József